

ФОРМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ТА ЛЕГІТИМАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Проблеми легалізації і легітимациї державної влади – порівняно нове поле досліджень для вітчизняної юридичної науки, оскільки в умовах тоталітарного соціалізму, що існував в нашій країні протягом семи десятиріч, дана проблематика була по суті виключена з наукової літератури і з практики викладання. Однак у процесі становлення в Україні політичного та ідеологічного плюралізму, здійснення багатьох кардинальних демократичних заходів питання про можливі шляхи та форми легалізації і легітимациї нової державної влади набуло особливого значення для практичної діяльності державних органів.

Проблема легалізації державної влади, шляхів і способів цього процесу має давнє коріння. Перші згадки легалізації як основи влади і належної поведінки використовувалися вже в IV-III ст.ст. до н.е. школою китайських легістів у спорі з конфуціанцями. Легалізація (від лат. *legalis* – правовий, законний) державної влади – це визнання правомірності її встановлення, організації і діяльності [2, с. 465]. Таке узаконення може здійснюватися різними шляхами. Однак найважливішим засобом вважається прийняття демократичної конституції, створеної за участі населення, схваленої ним безпосередньо на референдумі (голосуванні виборців) чи обраним ним представницьким органом. [3, с. 58]. Положення, що стосуються питань легалізації державної влади, заборона її узурпації містяться в конституціях багатьох зарубіжних країн, а також і в Конституції України 1996 р. [1].

Порушення принципу законності державної влади, правової основи її діяльності тягне відповідальність. Така відповідальність може бути політичною (усунення президента з посади, розпуск парламенту, вотум недовіри уряду тощо), кримінальною (заборона займати керівні посади протягом певного терміну), цивільною (відшкодування шкоди, завданої громадянам, наприклад, незаконними діями органів держави), адміністративною (спеціальні адміністративні суди розглядають скарги громадян щодо порушення їх прав чиновниками), дисциплінарною (відповідальність субординаційна).

Більш складним є поняття легітимациї державної влади (від лат. *legitimus* – законний, правомірний), тобто процедури громадського визнання певного суб'єкта чи факту [2, с. 467]. Це теж «узаконення», але узаконення не лише правове, а іноді і гнучке, що не має відношення до права. Легітимация державної влади – це процеси, за допомогою яких вона набуває якості легітимності, що виражає правильність, виправданість, справедливість, законність та інші сторони відповідності характеру влади, її діяльності певним, перш за все психічним установкам, очікуванням особистості, соціальної групи, народу. Цей стан влади пов'язано з матеріальними, соціальними, політичними, духовними умовами суспільного життя, з індивідуальною і суспільною психологією [4, с. 18-20].

Рівень легітимації державної влади зазвичай визнається участю населення у виборах вищих і місцевих органів держави, його голосуванням з поставлених на референдумах питань про довіру до тих чи інших інститутів, що уособлюють державну владу (референдум в Україні у 2000 р.), даним опитувань громадян.

Легітимація, як правило, включає легалізацію, але може і не включати її, і, навпаки, зовні легальна влада може бути в явленнях народу нелегітимною. Легітимність може знаходитися у протиріччі з формальною легальністю, якщо юридичні закони не відповідають законам справедливості, загальнолюдським цінностям, установкам більшості населення, що склалися (наприклад, положення Податкового кодексу України, що обурили українську громадськість викликали акції протесту).

На заваді нормальному процесу легітимації стають такі негативні процеси, як постійне протиборство законодавчої і виконавчої влад (наприклад, події в Україні напередодні прийняття Конституції 1996 р. – протисояння виконавчої влади на чолі з президентом та законодавчої влади, а також події 2004-2005 рр.); слабкість судової влади і правоохоронних органів; розгул організованої злочинності, з якою часто пов'язані представники державної влади, чиновники; корупція в державному апараті, зuboжіння населення внаслідок нової економічної кризи тощо. Не укріплює легітимність державної влади і відсутність духовних орієнтирів, ідеологічних установок. В українському суспільстві поки що йде лише запропонована Президентом В. Ющенко дискусія про «пошуки» національної ідеї.

В результаті позитивних і негативних факторів, що мають місце в українській політиці, процеси легітимації державної влади в Україні характеризуються зльотами і падіннями. Однак при всіх недоліках сучасної державної влади громадяни, судячи з результатів різних виборів, виступають за продовження демократичних реформ, покладаючи на них свої найкращі сподівання.

Література

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю70 Ю.С. Шемшученко (голова редколегії) та інші. – К.: «Укр. енцикл.», 2003. – Т. 3. – 790 с.
3. Чиркин В.Е. Основы государственной власти / В.Е. Чиркин. – М.: Юрист, 1996. – 112 с.
4. Самохвалов В.П., Іванець О.М. Загальнотеоретичні проблеми влади в Україні / В.П. Самохвалов, О.М. Іванець. – К., 2008. – 56 с.